

Шъолъырым Ихэхъоныгъэхэм афэгъэхьыгъэ 1офыгъохэм атегущыIагъэх

Адыгэ Республика
и Премьер-министр
ипшъэрыльхэр зыгъэцкілэрэ Наталья Широковам
тхъамэтагъор дызэрихъээзэ республикэм
иминистрэхэм я Кабинет ичээзыу зэхсэыгьо
тыгъуасэ щылагь. Аш щатегущылагъэх ведомствэ
зэпхыныгъэхэм ялофыгъохэм, джащ фэдэу
зэкіми апэу зэшлэхыгъэн фэе пшъэрыльхэр ыкчи
ахэм афэхьущт зэшлэхыкілхэр щагъэнэфагъэх.

Адыгэ Республикаем финансхэмкэ и Министерствэ кызыртигъэмкэ, мы ильэсэм пыкыгъэ мээ 11-м Республикаем ибюджет сомэ миллиарди 7-рэ миллион 677-рэ кыихагь, зэхэубытгээ бюджетыр зэрэхуутгээр сомэ миллиарди 10-рэ миллион 358-рэ. Пешшорыгъэшь показательхэм зэраахахьорэм ипсынклагъэ проценти 117-м ехүгүй. Адыгэ Республикаем финансхэмкэ иминистрэу Долэ Долэтбий кызызэрхигъещигъэмкэ, ильэсэм изэфхэхысижжхэмкэ Республикаем ибюджет ихахьохэр сомэ миллиард 11-м ехүщтых (2015-рэ ильэсэм ахэр сомэ миллиарди 9,9-м нэсынгъягъях).

Рэ, 2019-рэ ильэсхэмкэ Республикаем бюджетын ипроект фашыгъэ зэхжокынгъэхэм атегъэпсыхыагъэу ар щытын фае. Аш нэмийкэу бюджет лъэнхыкомкэ юоф зышшэхэрэм ялжжапкэ хэгъэхьогъэнэм пае «Тэргүүтээхэдээ» заджэхэрэм ильэцеклэн фэхүүрэе күүххэр гъенэнфыгъянхэу пшьэриль къафишыг.

Республикаем ихабээ ильэцэклэх кулыкыухэм джащ фэдэу мы лъэхъаным анахьэу анаилээ зытырагъэтыхэрэм ашыц зэхэтэхъоным нэссыгъэ унэхжхэм цыфхэр къазэрачащахъыщхэм, къэлэцыкly ибэхэм зычилэсийт унэхэр ягъэгъотыгъэнхэм япрограммэ зэришиклагъэм тетэү гъэцеклагъэ хъуныр. Наталья

Адыгэ Республикаем и Президент-министрэ иштээрэльхэр шыгэцакэрэм анаэ тырагийн эдзэгэл федэральна мылькум щыщэу къенагъэр гъэфедэгъэн, Адыгэ Республикаем и Къера-лыгъо программэхэм адиштэуар шыгъэн зэрэфаем. 2017-рэ ильясымкэе республике бюджетым ыкын зичээзыу я 2018-гоночны хувьцасаар татахь. Натайж Широковам къызэрэхэгъэшчийн эмкэе, «план-графиккэ» заажэхэрэм төгъэпсихъягаа, дэх имыгээ зэкэе товшааны энхэр агъэцэкинхэе фад. Аш нэмэгдэхээ республике бюджетым джыри сомэ миллиони 10 къыхагъэкийнэу рахьухьагъ, аш иштуагъэкэе күнчэццүүли ибэ 12-мэ джыри зычээсүүтхэе унэхэр арагъэгээ

тыщтых. Джащ тетэу мы ильэсүм ыкїэм нэс республикэм имуниципальнэ образование пстзури къыхиулытэу ыпшъэкэ зигугуу къэтшыгъэ кїлэцьыкly-хэм афэдэу нэбгыри 120-мэй фэтэрьыкїехэр ялэх хъушт.

Пэтхуу-лутхуумэр ОРВИ-мрэ
ялытыгъээ къэплон хъумэ, рес-
публикаэм джырэклэ зыпкытын-
ныгъэ иль, эпидемиологии
льэнкъомкэ гүнэпкъэ гъэ-
нэфагъэу алтытэрэм ар бэклэ
нахь цыкly. Республикаэм исхэм
я процент 40-м фэдизмэ вак-
цинэр зерхалхъагъэм ишуагъээ
къэкlyагъэу щит. Ащ нэмьклэу
псауныгъэм икъеухъумэн еп-
хыгъэ стационар учреждение-
хэмрэ аптекхэмрэ ишыклагъэм
фэдизэу вирусым пашуеклорээ
Іэзэгтуу уцхэр игъэклотыгъэу
ащагъотыщтых. Гъесэнгъэм
фэгъэзэгъэ организацихэм

япаштәхәм иғыу афальтәгүүгү күләцىкылү ыңғыпташымда еджа-пәхәмдә анаэ тырагъэтинеү. Джащ фәдэу Наталья Широковам псауныгъэм икъухум мәнкілә Министерствам пышэрыль фишыгъ Адыгэ республикә күләцىкылү клиническә сымәджәштим иғәецәкіләжын зәрәкіорәм ынаалә тыригъэтинеү, медицинә іәпүләгүү псынкәм идиспектчөр күулуккүхәм ялофшәнкілә зәдегъәштэнүгъеззегүрүйоныгъэ ахэлтынеү.

Тыльэгъазэм и 20-м къыншыублагъеу рагъэжъэщт шушшэл юфхъабзэхэмрэ ильэсыкъэ мэфэкхэмрэ зызэрафагъэхьа зырырэм зэхэсигъом щитегүйшиягъех. Адыгэ Республикаем гъэсэнгъээрэ шэнгъэрэкъэ и Министерствэ къызэритыгъэмкъэ, къэлэцьыкхам афэгъэхьыгъэ ильэсыкъэ мэфэкхэмрэ ильэсигъом щитегүйшиягъех Адыгейим и Лышьхээ ыццэхээрэ мэфишээ клощтых, республикэм ичыпээ зэфшэхъяфхэм къарыкыщт къэлэцьыкхам мин 1,5-м ехъу ахэм къарагъэблэгъэштых. Джаш фэдэу къэлэцьыкхам купитлы Москва щылэшт, ильэсыкъэ юфхъабзэхэмрэ Кремлем щыклощхэм ахэр ахэлэжъэштых, елкэм

ыпашхъэ кыышшьоштых. Джаш-
фэдэу сабый ибэхэм апае алэ-
рэу мэфэкэл зэхажэцт. Ильэсы-
кэлэ тофтхабзэхэр, анахъэу кэл-
лэццыкхухэр зыщычэфыштхэ
чыпэхэм ящэлгэгээныр, щы-
нэгъончъэу зэхэшэгъэнхэм
мэхъаншхо зэрилэм Наталья
Широковам зэхэсигьом хэсхэм
анаэ тырагицэдзаг.

Къэралыгъо уштээн зыкхэм
зызерафагъэхъазырхэрэм, къе-
лэеджаклохэм хъисальмкэл
яолимпиадэу апэрэу Кавказым
щылэштым мыльку къызэрэфы-
хагъэкыщтым тегущылагъэх.
Гъесэнгъэм ыльэнныкъоклэ
шъольыр информационнэ сис-
темэм иззехэшэнкэл республи-
кэм гъэхъагъэу илэхэми осэ-
дэгүү кыратыгъ. Гушылэм пае,
Урысые Федерацием ишьольыри
10-у зинформационнэ систе-
мэхэр джыре шапхъэхэм адиш-
терэм ясатыра Альгирд узхаг-

Тэрэм ясатырэ Адыгейр хэвьа б.
Адыгэ Республикаем и Магадан-
фэхэр Федерацииемкэ Советын
зэрэцхикигъягъэм икхеуххэмкэ
пшъерыльэу афашигъяхэр зэ-
рагъяцаклэрэм, мэкью-мэщым
ыльэнныкъокэ къералыгъо про-
граммэхэр зерагъяцаклэрэм,
пхъэныр зераяхыгъэм ыккы нэ-
мыкэ юфыгъохэм шхъяфэу зэ-
хэсыгъом щахэппльягъэх. Юфы-
гъоу кыаэтигъяхэмкэ пшъерыль-
тээнэфагъяхэр афашигъях, ахэр
загъяцекэн фэе пальэхэр агье-
нафагъях

— Ильясыр икъынкіл мазем нахъ мақіл къэнәжыгъэр. Ылпекіл рахъұхьағъехэр зәкіл аухыным aklyuchіл рахъылән фәе ильес-сыкіл мұзартылғанда, сыйді фәддерә лъэнәнкіл зыпкъ итейу іоғ ашләнім пае. Адыгейим и Лышишъе а іоғығъохәм сы-дигъуи гүнә алъефы, пшъеры-лъеу къағъезуцугъехэр зәригъе-цакіләрәмкіл хәти пшъедәкіл жы-ыхышт, — хигъезунәфыкыгъ Наталья Широковам.

Адыгэ Республикаэм и Лышъхэ ипресс-къулыкъу

Предприятиехэм гъэхъагъэхэр ашынхэм фэлорышшэцт хэтэрүүкхэр, нэхэм зэрэгжэгжүүт

Европэм исатыу-шыпэ площадкэ анахь иным Адыгейм итовархэр къыщагъэ-дъягъоштых

Республикэм ипредприятий эхэм кындағыэкірэ продукциекім ашыщхэр джы щыпталғыштык Москва кыныззелуа-хыгъе Европэм исатыушылық павильон анах инэу — гъомыльапхъэхэр зыщащэрэ гүчкөү «Фуд Сити» зыфилорэм.

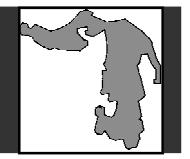
хэтэрыкхэр, нэмүкхэри цыиф-
хэм зэрагъягтынхэ альэкшыт,
— elo Адыгэ Республика
мэкью-мэцьымкэ и Министер-
ствэе ишацш Юрий Петровым.
Албанасарын Фит Сити

Агрокластерэү «Фуд Сити» зыфиорэм Адыгейим исатыу-къэгъэльэгъоп!э павильон Къы-щыз!ухыгъэнэм илофыгъо мы ильесым бжыхъэм тегущы!агъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Къумпылыл Муратрэ «Евразийскэ Дело-вой Союз» зыфиорэм илъыклоу Хъопсэрыкъо Мадинэрэ. Шьоп-дъырым ибизнес-сообщества

Москва и Калужскэ шоссе
2014-рэ ильэсүм кыышызэуа-
хыгъэ «Фуд Сити» зыфиорэр
гъомылапхъэхэр зыщащэрээ
гүлчэ анахь инэу Европэм ит.

Ильесым къыкъоңың продукция тонн миллион 1,8-рәвде зы мағәм тонн мини 5 фәдиз къышекъоңы. Урысыем ирегион 50-м ехъумә 10f ашызышләрә предпрятиехәм ятовархәр мышты къышыгъельгүягъэх. Джаш фәдэу 1әккыб къералыгъо 30 фәдизмә зәпхыныгъе адырил. Евразийскә шъольырым саты-ушынгыплощадкәхәр къышыз-лухыгъянхәм, 1әккыбым къышы-дағъәкъыре продукциер тәтый-еҳэмкәлә зәбләхъугъәнным про-ектыр фәорышләнәу ары зәхә-шакъохәм зәральытәрәр.

АДЫГЕИМ ЩЫХЪУРЭ-ЩЫШІЭРЭР

Журналистхэр агъашуагъэх

Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ хыкум журналистхэм апае зэхищэгъэ творческэ зэнэкъокъум мы мафэхэм зэфэхьысыжхэр фишигъэх.

Ильэс зэкэлтыкъохэм къакъоц Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ хыкум ихыкумышхэмрэ къебартыгъээс амалхэм ялофшихъэмрэ зэпхыныгъэ зэдьиряйу юф зэдэштэгъэнимкэ, хыкумым илофшигъэ шыпкъаагъэхэйе бгуу пстэумки кыиотыкъыгъэнимкэ ыкы ахэм ямханан къэлтигъэнимкэ АР-м и Апшъэрэ хыкум икэшакъо ильэс къэс зэнэкъокъу зэхечэх.

Хыкумышхэм ялофшиэн зэрээхашагъэм цыф кыиэркъохэр нахь игъеклотыгъэу щызыгъэзэнхэ зыльэгъыштхэр журналистхэр ары. 2016-рэ ильэсүм кыиотыкъоц еклонлэкэ зэфэшхъафхэмкэ тхыгъэ ма-териалхэу республике ыкы къэлэ гъэзетхэм къарыхъа-гъэхэм, радиомкэ ыкы телевидениемкэ къатыгъэхэм анахь дэгүүхэр зэнэкъокъум къышахъягъэх. Зэхэшакъохэм анахьэу анаэ зытырагъэтэгъээр хыкум системэм илофшиэн шыпкъаагъэхэйе хэлтэйе къэлтигъэним, цыфхэм правосудием цыкъе фашы зэрэхүүгъэр кыиотыкъыгъэнир ары. «Судеб-

ная реформа: время перемен» мы ильэсүм зэнэкъокъум зэреджагъэхэр. Журналистэу, зи-материал анахь дэгью алтыгэхэм ашыг тиофиштэгъоу Кларэ Фатимэ. Джащ фэдэу къыхагъэшгъэх «Советская Адыгэ» зыфилорэ республике гъэзетим иобозревателю Дмитрий Кизяновыр, телерадиокомпание «Адыгейим» илофшиэн Виктор Крючковыр, нэмийкхэри.

тыжыгъэх. Обществэмкэ анахь мэхъянэ зиэ материалхэу къагъэхъазырыгъэхэм журналист пэчч ылахьышу зэрэхэлтийр ашг къыкыгъэтхыгъиг. Ахэм яшуагъэкэ республиком шыпсэурэ цыфхэм хыкум системэм цыкъе къифашы, ёйнэ-кликэм иправосудие зэхэштыгъошоу ёйнэгъэйм щыпхырышгъэним журналистхэр фэлоришлэх.

ГҮНЭЖЬЫКЬО Сэтэнай.

Гъэхъэгъэ дэгүүхэр ашыгъэх

Урысые общественне организациеу «Урысые июристхэм я Ассоциацэ» зыфилорэм и Адыгэ шьольыр отделение мэфээкэ зэлукъэшхо джырэблагъэ илаг. Адыгэ Республикэм изэхэт юрисдикции ихыкумхэр загъэпсыгъэр ильэс 94-рэ зэрэхүүрэм ихэгъэунэфыкын ыкы юристым и Мафэ ипэгъоклэу юфтхьабзэр зэхашагъ.

Непэрэ уахтэм ехуулэу Урысые ишьольыр пстэуми Ассоциацем иотделениехэр ашызэхшагъэх. Адыгейим ар 2007-рэ ильэсүм икэх щагъэпсыгъыкын джыдэдэм итхаматэр Лыыхэтыкъо Аскэр. Ар етлани АР-м и Конституцион-на хыкум итхамат.

Торжественнэ зэлукъэ кыи-зүүхыгъыкын зэришагъ Лыыхэтыкъо Аскэр. Пэублэм 2016-рэ ильэсүм Адыгэ шьольыр отделением юфтхьабзэр зэдэгүүгъыкъо и Аскэр. Ипсалъэ кыиэрэшыгъэнимкэ, нэбгырэ 300-м еху Ассоциацем непэ хэт, ахэр иэпэсэнгъэ ин зыхэль-

хэу, шынэгъэ дэгью зылэгъэх юристых. Ар къагъэшьыпкъэжынным ыкы лытэнгыгъэ къафашынным фэш юфтхьабзэр зэдэгүүгъыкъо и Аскэр. Ахэм яшуагъэхэм ылахьышу зэрэхэлтийр ашг къыкыгъэтхыгъиг. Ахэм яшуагъэхэм зыфхэм хыкум системэм цыкъе къифашы, ёйнэ-кликэм иправосудие зэхэштыгъошоу ёйнэгъэйм щыпхырышгъэним журналистхэр фэлоришлэх.

юридическэу зэрэрагъэджэштхэм ылж ит.

— Мы уахтэм ылкэхэйе юридическэ ылпийгъу цыфхэм зыщаратыре гупчи 7 республиком ит, — къелуатэ Лыыхэтыкъо Аскэр. — Аш фэдээ чыпэхэр Адвокатскэ ыкы Нотариальна палатэхэр зычэйтунхэм ашыгъэх. Ахэм ямызакъо, Адыгэ къэралыгъо ыкы

Зипсауныгъэ амалхэр зэщикуагъэхэр зэрэджештхэ тхылхэм якыдэгъэкын щитегушыгъэх Урысие Федерацем и Къэралыгъо Думэ щизэхэштэгъэ Общественне советым изэхэсигъо.

Апэрэу зыгъэфедэхэрэм Адыгейраащы

Дээу зыльэгъухэрэ ыкы нэшүхэр зэрэджехэрэ тхылтыкэхэр мы ильэс едэгэгүм ехуулэу тхылтедзаплэу «Просвещением» кыдигъэкыгъэх. Ахэр Урысые апэрэу щыгъэфедэхэрэ шьольыр 20-мэ Адыгейим иеджаплэхэр ахэфагъэх.

Урысые пштэмэ, нэбгырэ мини 10 пэчч 19-р нэшүхүү дэеу альэгъу. Я б-рэ классым нэсыфэхэ ё 4-рэ сабый пэчч зэрильэгүрэм кыщэх. УФ-м гъэсэнгъэмкэ и Министерствэ кыиэртыгъэмкэ, гурт гъэсэнгъэ къязытырэ организациехэм зипсауныгъэ амалхэр зэщикуогъэ кэлэцыкъу мин 500 фэдиз ачлэс, ахэм ашыгүү мини 160-р инклузивнэ классхэм арьсийх.

Дээу зыльэгъухэрэ ыкы нэшүхэр зэрэджештхэ тхылтыкэхэр ягъэгъотыгъэнхэм иофыгъохэм ядэгъэзижын ренэу тыпиль нахь мышлэми, икъу фэдизэу зэшюхыгъэхэйе хүрэл, — къыуаагъ Къэралыгъо Думэ идепутатэ Олег Смолиним. — Зипсауныгъэ амал-

хэр зэщикуагъэхэр купэу зыхахэхэрэм ельтыгъэу джы иофхэм язытет нахьышу хью фежьагъ.

Тхылтедзаплэу «Просвещением» иредактор шъхьялэу Ольга Котляр кызыэрлиугъэмкэ, сидигүү а лъэнэхөм юф дашлэ. 2015-рэ ильэсүм зэкэ предметхэмкэ а 1 — 2-рэ классхэм апае тхыл зэфэшхъафи 196-рэ кыидаагъэкыгъ, шьольыр 20-мэ яеджаплэхэм агъэфедэх. 2016-рэ ильэсүм ионыгъо мазэ ехуулэу а 1-рэ классхэм апае тхылхэр кыи-хаутыгъэх.

Джы кыидаагъэкырэ тхылтьхэм шэпхъакъэхэр къащидэлтыгъэх. Гүшүэл пае, компьютерын апэрэу юф зэрэрыг шьэшт шыкъэхэр, электроннэ письмэхэр зэрэлтхыщ ыкы презентациехэр зэрэбгэхъа-зырьшт гъэцэлэнхэр арьтых. Кэлэцыкъу куп зэфэшхъафхэм апае текстхэр зидэт брошиури 9 мы ильэсүм «Просвещением» кыдигъэкыгъ.

(Тикорр.).

фэшхъафхэмкэ кыидаагъэшгъэхэр: Тхылту Аслын (АР-м и Апшъэрэ хыкум итхамат), Аульэ Светлан (АР-м и Адвокатскэ палатэ ивице-президент), Анна Казаковар (Мыекъоп къэлэ адвокатхэм яколлогиу «Эгид» зыфилорэм иадвокат, Александр Лобода (АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитет итхамат), Тэлтыжэл Азор (следственнэ Гээорышлэлэ АР-м щыэм исследователь), Елена Курбановар (Мыекъоп къэралыгъо технологическэ университетын икафедрэ ипаш).

Аш имызакъо, Адыгейим иоридическэ сообществэ ишынэгъэ, Урысые июристхэм я Ассоциацэ илофшиэн, цыфхэм яфитынгъэ ыкы яшхъафтынгъэ къэхуумэгъэнхэм, юрист сэнэхьатим имэханэ зыкъэгъэштэгъэним зиахьышу хэзышыхъэхэрэм ашыщхэм щытхуу тхылхэр афагъэшьшагъэх.

Юфтхьабзэм икэхүүм Ассоциацем кэлэу кыиэрэхъэгъэ нэбгырэ заулэмэ удостоверенихэр Лыыхэтыкъо Аскэр ари-тижыгъэх.

ІШЬЫНЭ Сусан.

«ШІЭЖЬЫМ СЫРИГЪЭРЭУ СЫКЪЕКЛОКЫ»

Хыагъур Айтэч Адыгейим, Пшызэ шъольыр ыкъи Урысыем ащызэлъаш!эрэ шынныгъэлэжь, философ, социолог. Ар социологическэ шынныгъэхэмкэ доктор, шынныгъэхэмкэ Урысые Академиим иакадемик, академиим социологиимкэ и Институт къуаджэм исоциальнэ юфыгъохэмкэ и Сектор ипащ.

Научнэ дунаим зэрэгшальтгээрэмкіэ, къуаджэм, ащ илэжъяклохэм ясоциологиекіэ анахь IoшшІэгъэшхохэр илэх, зыщылэжъэрэ институтым ахэм мэхъянэшко щараты.

Хъягъурым ильхэхъягъэр социологхэм я Урсысэе обществэ идышьэ медалькэх хагъэ-унэфыкыгъэх, тыжын медалэу «Наукэм щишигъэм пай» зыфилоу П. Сорокиным ыцэктэй агъэнэфагъэр кынфагъэшьошагь. Научнэ конгрессхэм, конференциехэм, семинархэм шлэнгъэлэжьым идокладхэм осэшхо ащафашы, ягуалэу аяждэйх.

Мы мафэхэм «Шээжыым сыригъяэрэу сыйкъеклокы...» ыцэү тхылъ кыдигъэкытыгъ. Хыагъур Айтэч ильэс 80 зэрэхьурэм ипэгъокы ар кыхаутыгъ. Иофшагъэм повестьхэр, рассказхэр, философскэ эссехэр, очеркхэр кыдэхъягъэх.

Тхыльык!эм фэгъэхыгъэ льэтегъяуцо мы мафэхэм гуманитар шэныгъэхэм апиль Адыгэ республике институтым щыкlyауь. Ар зэрищаь филологияе шэныгъэхэмкэ докторэу, институтым ипащэу Бырсыр Батырбый. Ащ апэу гу щыгэр ритыгъ тхыльтым иавторэу Хъягъур Айтэч.

— Непэ цыфхэм янахьы-
бэр зэгупшысэрээр духовнэ-нрав-
ственэ лъэныкъор арэп, ахьщэ
къыздырихиыцтыр, зэрэпсэуцтыр
ары. Арышь, шъуиоф къэжку-
гъани шүкъуызэрэкIуагъэмкэл
тхъашьуеgeпсэу, — къыуагъ
ац. — Советске лъэхъяним
анахьыбэу еджэрэ хэгъэгоу ты-
щытыгъ. Джы Индием үүж тит.
Арышь, непэ фэдэ зэlyukIэгъу-
хэм мэхъяланшхо я!, ахэр телевизорым
къыгъельгаахохуу ныб-
жъыкIэхэр зыгъегуащэхэрэм
апэуцужхэрэ Ioftkhъабзэхэу
плътиэнхэ пльэкыщт. Мыщ
фэдэ Ioftkhъабзэм джыри ти-
хэгъэгу гъунэнкъэ дээм нэ-
мийнчтэж ижилшигээ ошиж

мысыпагъэу кыпшүеғзашы. Сэ ильесыбэ къэзгъешлагъ, силэгъухэм афэдэу къинибэ кызыэпсчыгъ — Хэгъэгу заор, зэоуж ильэсхэр, гъаблэр, репрессиехэр, сяте аубыти, ильэс 25-рэ хьапс зэрэтыралхъагъэр, етланэ Хрущевым епхыгъе «оттепелыр», я 90-рэ ильэсхэм «яшковэ терапие». Ахэр зэкэ гум ильых, шэжжым гъэрэу сиыгъ, тхаппэм езгъекүн фаеу къысэльэгъухэрэм фэд.

щэу зэйубгъэклагъэр арэп на-
сыпыр зэлъытыгъэр.

Цыфры зэштыханымкэ непэгеннопродуктхэм альякэл къагынэрэп. Ар бэмэ непэ дунаим къаштыгурэл, ау яштыгкъэу алофыгъом зыпэуцужжыхэкэл, «аш

льзекын шүштэгъабэм, гүщіләм пае, цыфым ильэпкъ шэн уцунымкі, духовнэ байныгъез ыгъотынымкі мөхъянешко ил. Тхылтым иавтор зэрилъыт-рэмкі, къэралыгъом къуаджэм фэгъэхыгъе иполитикэ экономики кэ закъор арэп зыфэгъэзгъэн фаер, ар гуманитарнэуи щытын фае. «Гъесэнгъэм, медицинэм зэрафыщытим фэдэу хабзэр къуаджэми фыщытын фае. Шъячэ Олимпиадэр щыклон зэхъум, къэралыгъом ыкlyачз зэрерихъыллагъэм фэдэу къуаджэм икъэлэтыжыни дэлэжъэн фае», — elo Хыагурым.

Ащ ыуж Бырсыр Батырбай
къэгүштың.

— Айтэх анахъэу ынаэл зыттыгъэр философкэ епльыккэ къуаджэм фырилэр ары. Йофигъоу къылэтыгъэ пэпчъ хэушь хъафыкыгъэ уштэйн зэлшын лэн темэшхоу щит. Сэ насыпым фэгъэхыгъэу къасломэц сшлонгыу. Хемингуэй къызэри Iyагъэу, «тытхамыклагь, ау ты насыпышIуагь». Тхамыккэу тызыщылэгъэ ильэсхэр арыхъ анахъ насыпышIуагъэхэу тигу къэккыжыхэрэр. Зэрэхъурэмкэ цыфлээпкыр цивилизацием нахъ факло къэс, нахьыбэ члэнахъ гэшь.

Сыда күуджэр? Ар цыфым күпкі къезыттуу, ишэн, ильгепкі зэхаштэ зыщыцуурэ чылпі! Непз зыгорэ зыгъэхъяльжэхэр зеккери лъепкъ зэхаштэ зиңхэр арых. Къуджэм (селом) цыфым ынхэр къыштеплэх, щылэнни гъэм тэррэзу хөлпъянэу егъасэ ар лъапсэ, пкъэу мэхъу.

Мы аужыре ильесишъем Урысыем тхъамыкілгъуабэ къехъулларг — щыпсэурэ цыфхэм япчъагъэ бэкіе нахъ макілхъугъэ. 1913-рэ ильес кілтыхы кыжынным кызызэригъельдіагъо рәмкіе, лъепкъеу хәгъэгум щыпсэухэрәм япчъагъэ миллионхэр кызызышыкілгъаэхэр ахэтых. Ахэр заохәм ахекіодагъаэх, хәгъэгум иккүйжыгъаэх. Зильэпкъ нахъ макілхъугъаэхәм ащыщых урысхэр, джуртхэр, урымхэр, адыгәхэр ыккі нәмыкілхэр

Сэ цыцкүлгөр адэр си-
лэгүхэм афдэй гъаблэм, чын-
Iэм щыктуагь, къыспэблэгээ
цифхэр гъаблэм ыгъалIэхэуу
къыхэкыгь. «**Сыда насыпэр?**»
непэ тэлошь: Тхэм ешэ. Сэ-
сшээрэр зы — цыфышхъэм
хэмыхъомэ, Урысыер ыклоцыкэ
нэкы хъущт. «Ны капитал»
зыифилорэ тыним иштуагь къэ-
кло унэгто тхъамыкIэхэу са-
бый зыпун зымыльэкIыштхэм
кIэллэцыкIухэр къагъэхъунхэм-
кIэ. Ар къыдэпплытэн фае.
Европэм непэ къыщыхъурэр
макэ, зы сабый, тly. Ильэ-
сишэ тешлэмэ, Европэр щимы-
Iажын ыпъекIышт. Ары ил-

чъэхэр мигрантхэм къазыкы-
зэфиүххэрэр.

Къуаджэм къыфэзгъээжкын. Сэ сишлошыкэ, къуаджэ пэпч ежь нэгу шхъяф ил. Къуаджэхэм садахъэу мэхъуш, а сигүштэхэр ренэу къэштып-къэжых. Зы щысэ къэсхын. Къунчыкъохъаблэ сыйкуагъэу Пэнэшту Юнис иунагъо си-зехъем, диван зэкэхыгъэм пэ къэбзэ, пэ дахэ щышыгъэу, унэгьо хызметхэмкэ ӏепыиэгъу афэхъурэ урыс клаалэу Толик хэль. Сымэджапльэу ащ къы-фэккуагъэхэм клаалэр алошхып-цэ. Сльэгъутгээр згъешлэгъуагъэ ыкын сиゴпагъ. Урыс клаалэу унагъом ӏепыиэгъу фэхъурэр къызэссымаджэм, тофы зыригъэ-штэу унагъом пэ фишыгъ, ащ гъунэгъухэр сымэджапльэ къы-фэккуагъэх. Къунчыкъохъаблэ ащ фэдэу гуклэгъушлабэ дэ-сэу сэ къысшошы, — къыуагъ Батырбый.

Аш ыуж тхылъым къите-
гущылагъ тарихъ шэныгъэхэмкээ
докторэу, лъэтэгъэуцом изэхэ-
щаклоу Пэнэшьү Аскэр. Гущылагъ
«Шэжьым» ар къыщууцугъ,
тарихъ шэжьым, лъэпкъ шэжьым
яме-
хъянэ къызэлуюхыгъ. Тхылъым
ыцэ къыпкъырыкызыэ, күеух
гупшысэ ышыгъ, «шэжьыр» —
цыфыр зыхэт, ыгу иль ду-
наир ары. Аш ишыхъятаэ щысэ
къыхъыгъ. Адэмые дэжь па-
ром зэпырыкылыэ тельигъэм
дэжь үтэу тхылъым иавтор
шэжьэу къитеуагъэм къы-
хэмыхъижыхышьоу, ицыкүгъюм
Адэмые, Сасэ дэжь, зэрэщи-
лагъэм игупшысэ зэлъиштагъэу
сыхъятыкъю фэлизэр шынтыгъ...

Тхыльыр цыфыр духовнэу нахь къабээ хүуным кыззэрфаджэрээр Аскер къылувь. Ахэм апъыдзагэй у къегущилгэх поэтэу, зэдээклаклоу Пэнешу Хъазрэт, Мыекъопэ къералыгьо технологическэ университетым ипрофессорэу, философскэ шлэнгъяэхэмкэ докторэу Азэшыкъ Геннадий, философскэ шлэнгъяэхэмкэ докторэу, Адыгэ къералыгьо университетым ипрофессорэу Шъоджэ Аснет, а институт дэдэм иклэлэгъаджэу, филология шлэнгъяэхэмкэ докторэу Хъюкло Фатимэ, тарих шлэнгъяэхэмкэ кандидатхэу Емтыйль Разнет, Тхъагэлесуу Галина икчи намжилхэр

псэу Галинэ ыкти нэмүүкхэр.
Авторым тхылтыкэмкэ ыбы-
фэгушуа гэхэд ыкти шүхье афтывн
кыяфашигэй Адыгэ Хасэн ыцэ-
кіэ Льмышээкъо Рэмэзанрэ
Бэгүүшээ Адамрэ. Льэтэйзүү-
цор кытгээдэхагь Нэчэрээзье гу-
рыт еджаплэм кыкыгэй Гъом-
лэшк Иринэ. Ар көджагь тхы-
льям ѿш пычигыбо «Сестренка
Чупа и ее судьба» зыфиорэм.
СИХҮГ Бажишт

ЧЫОПСЫМРЭ ЦЫФЫМРЭ

Тидунай хэбдзын гори ХЭЛЪЭП

**КъытэшІкІыгъэ дунай дахэм изэхэлтыкІэ-гъэпсы-
кІэ бгъэшІгъон икъун хэль: инэфыль — ипчы-
хап, иошу — иуай, инэфгоу — имээхэ гомыу;
ильтэсүм иуахтэхэу — бжыхъэр, кІымафэр, гъа-
тхэр, гъэмафэр. А зэкІами зы шьоп яІэр, яльекІ-
амали лъешу зэтекы, ау ахэпхини, ахэпльхани
имышыкІагъэу, тхэкъэгъэшыгъэ дахэх.**

Дунаишном цыфыр къызын-техъом, ащ ишкілэгъэшт-ифе-
ныкъогъэ пстэур Тхъэм къы-
ригъэгъусэжыгъ: жыир, псыр,
тыгъэр — фабэр, мазэр —
нэфыр; къекІирэ лъепкъхэмкэ
мэзхэр, шъоффхэр, губъохэр
зэлтэлпклагъэх. Къушхъэ мэз-
хэр плоныш, чыгээ зэлэгүү
лъэгъупхъэхэм бзыу лъэкью
зандэу зыщыращи; зыщаши-
шугъом — зэлтифэпкыгъэх,
чыг къутамэхэр тхапэ шхъон-
тэхъэхъяшхъэхэмкэ зэлти-
лъягъэх, лъэгъупхъэх. Бжыхъ-
пэ мафхэм дышэ шъошэ
тепльэр зыщальэ, еланэ кы-
мэфэ чылэм ефызих, ижын-
бгъэ еутхыпкыих; къэшлэжы-
гъуаехх, мо чыг кіерекІэ
ищигъэхэр егъеушшорэцых —
ІепцІэнэ-лъепцІанэх, къурэпч
зандэх; яблекІигъэ илотакло-
хэр мэзлэгур зэрылпкэгъэ
чыг лъэпк пкішшэ-тхъэпэ
зэфэшхъяфхэр арых. Ахэм
гуфалпльэр уялпльымэ, зэрэ-
хыгхъэ-сигхъэхэр. Чыгээ тхав-
пэхэр халыжъопкыкІэ фэ-
сакхэу агъедхагъэм фэдэх,
къырыцэр, лэдэхэбээж хъгъэир
ІашІэгъэ дахэу къялкы. Къы-
зэралорэмкэ, адигэхэмкэ чы-
гаер анах чыг лъэпэ гъэ-
шуаугъэмэ ашыщэу къырекІо;
пхъэптиэ лъэпк, псеуальем-
ки, хъизмэтымкэ осэшу и;

мы пстэум уалыїесынэу ты-
сыщтыгъэх, зыкъеухумэжын
мурадри зыкли ашыгъупшэ-
штгъээ. Джаштэу, пасэм, ти-
адыгэ чылехэр къыхэтэджы-
кыгъэх, зэтэуцаугъэх, адэс лэ-
жъэкІо цыфхэр юфимкэ мын-
пшыжъхэу, щыэнэгъэм кіэ-
гушхъхэу, Тхъэр ашошь хъоу
къырыкуаугъэх. Лажъэрэм лъжь
ешхы хабзэти, щылекІэ-псэукэ
амали агъотыгъ. Былымхэр
ахуущтыгъэх, хъуплэхэр, псы-
хъохэр яхъоигъэх. Цыфхэм
гумэкэ зэфырлагъ, шулэгтуу
азыфагу илъыгъ. Шыкур а
пстэумкіи ашыщтыгъ. Ары,
блэкыгъэ ллэшлэгъухэм кын
ахэмийлгъэу щытэп, ау цы-
фыгухэр зэрэзэфкэвэбзагъэ-
хэм а зэкІе къыгээпсынкІэ-
штгъэх. Зэдээн-зэфэшлэни, іэ-
зэхэль ювшлэни — шыхъа-
фыим лъэпкыимкэ уасэ ялагъ.
Непэ фэдэу электричествэр,
газыр, Интернетэр щылагъэ-
хэп, ау цыфырэ чыюпсым-
ре пытэу зэпхыгъагъэх, зэ-
гурлыоштыгъэх, псаунгъекі
хуапсэштыгъэхэп. Сыда плюмэ
жыы къабзэр, псыр, тыгъэр
зэшымыкүкыгъэхэу, цыфылэ
«лъэшкІэ» зэлашлэжыгъагъэп.
Ау чыюпсым ехъома, ехъохэ-
зэ, уахтэм уахтэ тешэ къэ-
си яшоигъоныгъэхэм къаха-
хозэ, зэкІе тхъэкъэгъэшыгъэр
зэрахъокыгъ. Мэзхэр плуакэ
хъугъэх, чыг лъэпк зэфэ-
шхъяфхэм янахыыбэр гъоты-
гъуа. Адигэ пшысэм, тхы-
дэм, эпосэу «Нартхэм» шу-
кіе ахэхъэгъэ хэшшэе чыгы-
ри кіодыклае хъугъэ, ау лъэп-

кыпсэ пэпчь икушъэбэшэу,
иджемышхэу, илагээу кыры-
клогъэ егъашлэрэ чыг лъэп-
кыр зэрэклодырэ гүхэкI.

Адигэхэм Тхъэр кытфэу-
сагъэу тичыонс дэхэ къоды-
еп, бай, зэфэшыгъ. Зэгорэм
тишольыр зэфэдэкІэ мээхэм
зэлтапкэштыгъ, ахэм къекы-
рэ гъомылэ зэфэшхъяфхэри,
дэжье-дэшхо-шхъомчхэри
хъоу ахетыгъэх, ахэмкэ цыф-
хэм яконхэр, яунэ клашхохэр
баигъэх. Къужь-мылэрыс гү-
гъэр къымафэм агъэфедэштыгъ,
шхъомч тъэжкуаульэр, гъэж-
аульэр, лэгсыр ныбэрэри хъу-
щтыгъэх; дэшхо-дэжьехэр къэ-
клоэр бжыхъэ гъэбэжкум ты-
рагъэхъяжыщтыгъэх.

Мэзхэр псеуальхъэхэмкІэ
тхъамыклагъэхэп, цыфыр ахэм
яшаклоштыгъэми: тхъаклумкы-
хэр, ныбгур ыкы псычэт Іэл-
хэр шаклохэм алдакъэхэу бэрэ
къидэхъяжыщтыгъэх. Ахэты-
гъэх ахэм шэклоным фэку-
лайхэу мышьашьор къытезыхы-
хэу, бэджашьор джэдигу зыши-
хэрэри. Ау мэзым, псыхом,
чыгум цыфыр ягуащтыгъэп,
ащыгушхуу кіе афэсакыщтыгъ.
Адигэ къуаджэ пэпчь псыхьо-
лушом Іис, ау зыгорэм аш-
шой зыхитакъохэп, зэрэчылэу
емыкы фашлэу, тэрээу зэрэ-
мизекуаульэр гурагъэлжы-
штыгъ.

ЦыфымкІэ псым мэхъанэ-
шхо и: псыхьор — зыгэ-
псыкылэ-гъэкъэбзаплэу, псых-
хъаплэгъэр гъенэфыгъэу, зэлты-
укъэбзагъэу, бзыльфыгъе ыкы
хуульфыгъе хэхъаплэхэр зэфэ-

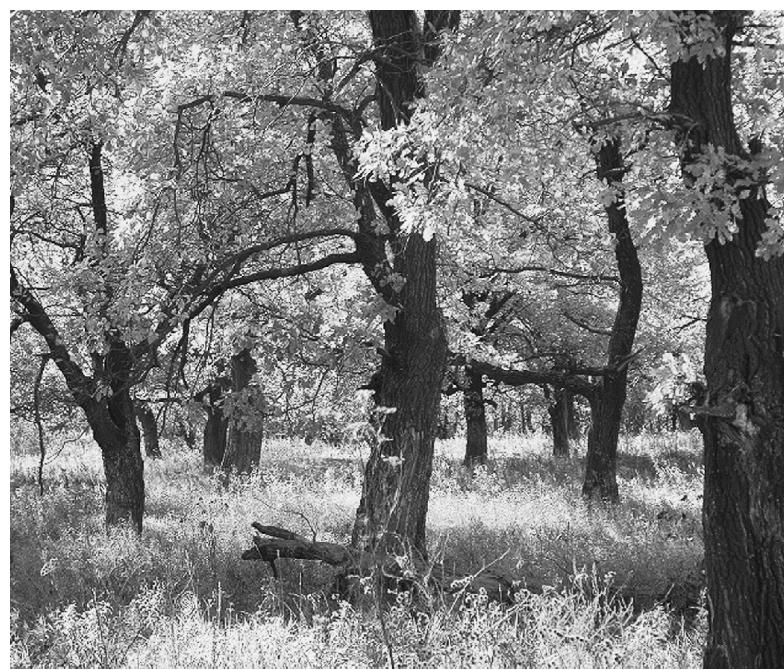
шъхафыгъэх. Псыхъопсыр шьа-
бэу зэрэштым пае, къахыы-
зэ гыкІэпс ашыщтыгъ. За-
шьохэу унагъом щагъэфедэ-
ре псыр псынхэм (псышлэ-
дэдэхэр къызэркылхэрэх ах-
тыгъэх) къараахыщтыгъ, алэ зэ-
кіэдэзагъэу къэбзэнэгъэр къа-
гъэгъунэу адигэхэр егъашлэм
къырэкло.

Ау непэ щылекІэ-псэукэм
псынкІэгъабэу хэль хъугъэм
цыфхым ылэхэр нахь къедзы-
хыгъэ ланлэ ышыгъэх; тех-
никэм чылпэ зэригъотыгъэм,
остыгъэ зэтетым — электри-
чествэр, пхъэкъутагъэм ычыл-
пэ — газыр, шыкузэкІэ, шы-
хэм ачылпэ — машинхэр
бэдээу къызэритэджахъэхэм,
гъомылапхъэхэри, щыгынхэри
тучанхэм атихэу зэрэшлэхэм
цыфхэри нахь къагъэшхъа-
хынагъэх. Джырэ лъэхъаным
хэти ышхъээ пылтыгъын уахь-
тэ ыгъотыгъ, цыфхэр загъэ-
тхъэным нахь пыхыагъэх, ма-
клох мэзым, къушхъэм, псы-
хом, нэммыкі чылпэ гъэпсэ-
фылпэ. Ау чыюпсым фэ-
сакыгъэнэры нахыбэм ашло-
лофхэх, агуи къекыжырэп.
Цыф цыкдум тидэки илэуж-
лээж къырылшэу зыдышлэ-
гъэ чылпэ пэпчь laeu зэхе-
ушуа: гъучи къэмлани, алч
бэшэрэби, іальмэх зэфэ-
шхъафи, къупшхъэ-лъашхъи,
пластик хъакуу-шыкыу, нэ-
мыкы къыуанхэшь, машинэм
зыкырадзэшь къекложых.

Къагурыммыорэр пстэуми
чыатэкъурэр ренэу ауж зыго-
ре итэу къышыпниу зэрэ-
шымытыр, жыр къильмэ, а
зэкІе зэритэкъурэр, зэриль-
сырэр, псыхьор мычыжье-
ми зэрэхилъасэрэр, еж цы-
фыр ышхъэ егоожьэу, къы-
турмыоми, ллэужхэм япса-
уныгъэ утын фэхъущтыр зэ-
ришлээрэр ары. Зыми чыюпсым
зэрар рихэу къыпфиоцтэп ыкы
ылтыгъэрэп, ау еж цыфэу,
тапекІе ахэм афэсакыу, гъу-
нэ алтызыфэу, аргушоу щы-
тыгъэм ылэхэмкІэ, джа зэкІе
«зэтэреукІэ», къеклошт ллэуж-
хэм — тинепэрэ сабийхэм къа-
фэнэштим, япсаунгъэ къы-
рыкоштим егупшысэхэрэп.

Тидунай хэбдзын гори хэлэп
— дэгүү, дахэ, къабзэ. Ау
хэти аш фэсакыныр, къэбзэ-
ныгъэр зэрэтифэнкыуаульэр
тщыгъупшэ хүүштэп. Тичыонс
икъэбзагъ, тэ, цыфхэм, куцэу
тилэр.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

ПЕНСИОННЭ УПЧИЖЬЭГҮҮ

**Пенсие
ягъэгъэуцуугъэным
ищыкIэгъэ
документхэр
нахь пасэу
ПФР-м икъулыкъу
ептыхэмэ
нахь дэгъу**

**Пенсиер ягъэгъэуцугъэным ишыкIэгъэ
документхэр упльэкIугъэнхэм пае цыиф-
хэу пенсие къулыкъум зыфэзыгъеха-
зырхэрэм япчьягъэ ильэс къэс нахьыбэ
мэхь.**

Тызыхэт ильессыр кызынхагъэм кызынублагъэу а гүхэлтымкэ ПФР-м и Кыутамэу Адыгэ Республикаем щылэм ыкын аш ичып!э кыуплыкүхэм зафээзыгъэзагъэхэр нэбгыре 1900-рэ фэдиз мэхъүх.

Гурвиа гъяау гъэпсыгъэ тхыгъэхэу ахэтхэр гъэтэрээзыжыгъэнхэм, нэмыкын улчэхэм яджэуапхэр къэгъотыгъэнхэм охьтэ гъэнэхэй.

1900-рээ фэдээз мэхүүх. Пенсие ягъэзгүүцүгзэний фэшл аанах докумэнт шъяаалхэу щитых товшэнэймкээ книжкэр, паспортыр ыкыи страховой номерыр (СНИЛС-р). Төвийн энхэм охьтэг тэнцнэфагье ишыклагь. Загъорэ кыхээкүй пенсиер ягъэзгүүцүгзэний фэшл зафээзыгээзэгтээ цыфым пэлльэ кээкүйм кыыклоц хэгъэхжээжьтэгэнхэ фэе до-

Документхэр улъяекүлгээнхэм ехылплэгээ юфишэнд нааф къызэришьэрэмкээ, юфишэндымкэ книжкэм дэтхэгээ пальзхэм гээтэрэзыхыныбэ ялэу къыхэкы, къеджэгъуаеу е зэхэшыкыгъуаеу щит тхыгъэхэр адэтых, джащ фэдэу 1енатлэу зэрахьагъэхэр тэрэзэу атхыгъэхэп, Темыр Чыжьэм юф зэрэщашлаа

ПшъхъэкІэ зафэбгъэзэныр (пэшІорыгъэшъэу зябгъэтхыизэ)

Пенсием зык! Оштхэр къэсынк! Э зы ильэс
къэнагьэу ПФР-м игъяорышап! Эхэм
пенсием к! онзу щытхэм яспискэхэр
ащызэхагъяуцох аныбжъхэр (хульфы-
гъэхэр — ильэс 60, бзыльфыгъэхэр —
ильэс 55-рэ) зарахъухэрэм ригъязахэза

Аш ыуж спискәхәм арыгъуазәхәзә зәрәра-гъәблагъәхәрәм ехыл!әтгъэ письмәхәр афагъәхъыхәу аублә. Пенсием узык!ошт пәльәр къэ-сынк!е ильесныкъо къэ-нагъәу узәрәргъәблагъә-рәм ехыл!әгъэ письмә къып!умык!агъәмә, офи-циальнәу узәрәргъәблә-гъэр письмәр къыпф-клоным уежәнәу ишык!е-Пожи.

Хүргъэ зәрәхъурәр ары. Нәмык! чып!ә шүщыпсә-унәу шъукошыгъәмә, шууи-адрес зәбләшүхъугъәмә-ык!и егъәбләгъэ письмә къышыуумык!агъәмә, иғью-къышыуфтәтэлъегъу шъу-зышыпсәуэр чып!әм ПФР-м икүулыкъо щы-иәм шьор-шьореу шъукло-ныш, ишык!егъэ къэбар-хәр аттыжыгуе!езынхәу.

Чәзыум бәре шъух-митиним феш! нах! да-

гэжээп.
Пенсием клощтхэм
къэбар алтыгээлсигыгэ-
ным ехылгэгэе кыныгьо
шъхъаэу щытыр зыщы-
псэухэрэ адрессыр зэблэ-
мытыным фэш нахь па-
сэу телефонкэ шъуафы-
теонышь, шъузэррагьэ-
блэгъэштымкэ зяжкугьэ-
тхынэу игьо шъуфэтэ-
льэгьу.

**Нахь пэдудзыгъэу
щыгэ псэупдэхэм
яадминистрациехэм
япащэхэмкгэ
икыихэзэ
документхэр
зэралъагъэгэсихэрэ
шыгэ**

Нахъ пэйдзыгъэу щыІэ псэупІэхэм адэс-хэм пенсием зэрэкІоцтхэм яхылІэгъэ документхэр къоджэ псэупІэм иадминистрациекІэ икІыхэзэ альагъэІэсынхэ альэ-къышт.

Мы лъэхъаным нахь пэйдзыгъэу щылэ псэ-уп!эхэм якъоджэ администрациехэм пенсием клощтхэм ядокументхэр ПФР-м и Гъэлорышланлэ лъыгъэлэсыгъэнхэм ехъилэгъэ зээзгыныгъэхэр адэшыгъэнхэм ехъилэгъэ Ioфшлэныр тыйдэки шизахшал.

мэе димышыгъэмэ. Аш фэдэ зээзгыныгъэ щылэ зыхъукэ, шъуиоф бэкіэ нахь дэгъо зэхэцагъэ ыкли зэштохыгъэ хъущт.

ПФР-м Ioф зэрэдэшъушлэшт шыкылэу шъо къыхэшъухыщтым мэхъанэшхо илэу щыт. Нахь пасэу документхэр агуулж, албанхай, цахи

Узыгут лофшаптэмкэ документхэр зэряптыштхэр

**Иоф шъюшІэмэ, нахь пасэу аупльэкІунхэм
ыкIи пенсие шъуфагъэууным фэшI до-
кументхэр шъузыНут ИофшапІэмкIэ
альыжкугъяІасынхэ шъульэкІышт.**

Іоф зыщышъушIэрэ предприятием е организацием кадрэхэмкээ икъулыкъу щызэжкугъаш пенсие шъуфагъэуцууным фэшI документхэр зэрэльтигъээсыцхэм ехылэгъэ зэээгъыныгъэ аш Пенсиехэмкэ фондын и ГээлорышланIе дырилэдьримынэр.

Мы уахтэм ехъулІеу зэрээштымкіе, ащ фэдэ зээзгыныгъе Адыгэ-им ит предприятие ыкыи организациие 1300-мэ Пенсиехэмкіе фондым икуульыкъухэм ад-шынг.

Сынкіе мээ 12 къэнат вэу иышкілгээ документхэр пенсиехэмкіе кульыкъум лъагъэлсых. ПФР-м и Гъэлорышлаплэ документхэр щаупллэкъуух ыкыи иышкілгээ къэбарыр предприятием е организацием пъегъаласынх.

ПФР-м и Гъэлорышланы документхэр сыдэүүтэй нахь пасэү щябгъэупльэктүүтхэ?

**А юфымкә шы-
кә заулә ўыл:**

— пшъхъэк! Э
ПФР-м и Гъэйоры-
шлап! э укъонышъ,
документхэр япты-
штыхъ;

— *Ioфшаплэу*
узыгутымкIэ
уикIызэ, документ-
хэр льыгбъэлэссы-
штих;

— къоджэ псэ-
уплэм иадминист-
рациекл уикызэ,
ПФР-м и Гъэлоры-
шлангэ документхэр
еютыштых.

Уипенсие зыфэдизыщтыр ор-орэу къызэрэплъитэштыр

**Уипенсие зыфэдизыщтыр къэплъытэ-
ным фэшл зэхэгъэхъожыгъэу пенсие
балл пчыагъэу зэлубгъэклагъэр клоэр
ильэсымкіэ баллым ыуасэу агъэнэфа-
гъэм ебгъэощт ыкїи кыыкіэкіыгъэм хэ-
бгъэхъожыщт зэмыхъокіэу гъэпсыгъэ
тынэу пенсием игъусэр.**

2016-рэ ильзэсүм зын пенсиее баллым уасац илэр сомэ 74-рэ чапыч 27-рэ. А ахьщэр ильзэс къэс къэралыгъом индексацые ешы. Зэмыхъоклэу гъэпсыгъэ ахьщэ тынэу пенсием игүусэр 2016-рэ ильзэсүм имээзаа и 1-м ехъуллэу сомэ 4558-рэ чапыч 93-рэ хууштыгъ (арийн ильзэс къэс индексиши).

Кыб хэгъэгүхэм (балл 1,8-рэ), ау зэхэгъэхъожыгъигэхэу ильзэс 5-м нахьын бэн ылтээкыцтэл, джащ фэдэу нэмүүк *лофыгъохэу* хъун зылтээкыцтхэу за-коным ыгъэнафхэхэрээр.

Пенсие ныбжыр къызысыгъэм ыуж пенсием зыклощтхэ піальэр ильзэс заулэклээ зэрээзкяхъагъэм ифэмэ-бжымыи пенсие

сация ашы). Пенсие баллхэр къа-
фалытэх тоф зашигъээ
ильтэхэм зэрательтагъэм
имызакъоу, хашыхи дээ
кулыкъум зэрэшьиэгъэх
пальэми тельтигатгъэу (зы
ильтэсиймкэ балл 1,8-рэ),
ыныбжь ильэрэ ныкъо-
ра мэхъуфекэ сабыйм
ифэло-фашихэр зэра-
гъэцэктагъэхэмкэ (апэрэ
сабыйм пае балл 1,8-рэ,
ятонэрэм пае — бал-
ли 3,6-рэ), сэкъатныгъэ
зилэм е зыныбжь ильэс
80-ш шооктыгъэм ифэло-
фашихэр зэрагъэцаклэ-
хэрэм пае (балл 1,8-рэ).
Джащ фэдэу кындалын-
тэ дээ кулыкъушээ зэ-
нихи сп. иссяхан, сээ иссяхан
балл пчыагъэр зэхэгъэхъо-
жыгъэу зыфэдизыщтм
тырихъан ыльэкыщт. Пла-
льэр цыфым зэрээзки-
хагъэм иильэс пэпчь тэ-
льтигатгъэу зэмыхъоклэу
гъэпсыгъэ ахьщэ тынэу
пенсием игүсэр процент
36-кэ нахыбы бэ мэхъу,
зэхэгъэхъожыгъэу пен-
сие коэффициентхэр про-
цент 45-кэ нахыбы бэ мэ-
хъу, пенсием зыклощтыр
ипальэм ынч ильэс и
10-кэ цыфым зызэкли-
хэктэ, зэмыхъоклэу гъэ-
псыгъэ ахьщэ тынэу пен-
сием игүсэр фэди 2,11-
кэ ыккы нэбгыра тельти-
тэ пенсие коэффициент-
хэр фэди 2,32-кэ нахы-

шынхъэгүүсэхэр зэгъусэхэй
лоф зышашлэн амьтльэ-
кыцшт чыпілжээм зэршай-
гъехэ піальэр, джащ фе-
дэу дипломат зэшхъэ-
гүүсэхэр зэгъусэхэй. |э-

УАХҮТЭМ ЩЫЩ СУРЭТ

Уасэхэр, щылаклэр, ильэсыклэр

Ильэсыклэр къэблагъэ зыхьуклэ, шхыныгъохэм ауасэ къыхагъахью сидигүү хэбзагъэ. Ау аужырэ ильэситлум, мазэми уаҳтэми ямылтыгъэжъэу, уасэхэр къялтых, ар цыфхэми амыгъэшгэжъожы хуугъэ.

«Ильэс къес ары зэрэхъу-рэр. Ильэсыжыр екыфэклэ уасэхэм къахэхъоц», — къи-луагъ Къэралыгъо статистикэм ифедеральнэ къулукъу илашэ игуадзэй Георгий Оксенойт.

Уасэхэм тишьольтыркэ альын пльэрэ ыкли зэфхэхысыжьхэр зышыхэрэ зэрэхэм къахэхъоц», — къи-луагъ Къэралыгъо статистикэм ифедеральнэ къулукъу илашэ игуадзэй Георгий Оксенойт.

«Магнитхэм» ашыц тучан зышыхъуурээр.

— Пчыхъем печене жьгъэй цыкло «рыбки» зыцэм фэдэ шъуитучан щысщэфыгъ, — кассирим ымакъе лэтыгъэу къыфхуатэ бзыльфыгъе ныбжыкъэм. — Сабыим печене ыгу рихыгъ, зэрэунагъо щаим тыдешуагъ. Пакет цыкло зэрэлтыгъэм сомэ 22-рэ тетхэгъаагэр, джы непэ тучаным сыйкычлэхъягъэш, уасэу тетхэр сомэ 29-рэ. Аш фэдэ мхэхуа?»

Кассирим мыгумэлхэу уасэхэм илоф зэрэхэмийлээр къырело. Тучаным илашэ зытуигъакъэм шоигъоу бзыльфыгъэр зыкъеупчэм, мафэм илофшигъэм щымыштэу къыгургыгъаагъ. Щэфаклор губжыгъэу тучаным чэккыгъыгъ.

Статистикэм къытыгъэ уасэхэмэр тучанхэр зэрэхэрэмэр инэу зэтекъях. Сомэ 22-м хагъэхъогъе сомиблыр уасэм ипроцент 0,7-ра зэрэхъуурэ?

Хэтэрикхэр

Ахэм джы зафедгъэээн. Адьгэястым нэшбэгум ыуасэ процент 26-кэ, помидорым 45-кэ нахьыбэ хууѓэхъеу къе-гъэльяагъо. Ау чыпльыр, бжыныфыр, бжыныфыр, картофыр къэлтигъэхъеу къело. Мафэ къес щэфэрэ цыфхэм аш дырагъаштэрэп. Хэтэрикхэм ыклихъэхъе-мыхъхъхэм ауасэ мы лъехъаным къызыкъеихъ-тэхэр ахэм къащагъягъэлкэ ареп, бжыхъэм ыахыжыгъе хэтэрикхэм янахьыбэр джыри гээтиллыгъипхэхэм зэрэчэлхъэр ары. Арэущтэу щытыми, ахэр чыжъеу къырамышхъеми, тагъэгъээ мазэм къагъэлапхэхээ, ильэсыкъэм икъихъагъум уасэр фэдитлум нэсийтэ.

Кассирим мыгумэлхэу уасэхэм илоф зэрэхэмийлээр къырело. Тучаным илашэ зытуигъакъэм шоигъоу бзыльфыгъэр зыкъеупчэм, мафэм илофшигъэм щымыштэу къыгургыгъаагъ. Щэфаклор губжыгъэу тучаным чэккыгъыгъ.

Мы мазэм иапэрэ мафэ бэдзэрим тышылагъ. Зэклэри зэрэгтэйшыжыгъэхэм фэдэу картофыр, къэбаскъэр, чыпль пльыжыр, морковкэр, бжыныр зы уасэм тетых — зы килограммыр сомэ 25-рэ. Аш нахь пыутэу «Магнитхэм» мы лъехъаным картоф атель, сомэ 16 имыкъукэ ашэ, ау аш уз-реплэу уфэмыехъы охъу, картофыр жьгъэи, ятлэр пиз, шлои. Къабзэхэри, тхаклэгъэхэри ательых, ахэм ауасэ фэдитлукэ нахьыб.

Бэдзэрим мы мафэхэм соми 100 — 150-кэ сэн-шхъэр щацэ, мылэрысэр — 40 — 100, хуурмэр — 70 — 100, мандаринэр 45 — 60. Зы бжыныфышхъэм соми 10-м къыщегъэжъагъэу 25-м нэс ыуас, ау статистхэм аш ыуасэ къыщылагъэу къаты.

Гъэшхэри джащ фэдэх

Къалэм щэ литрэрэ ныкъю-рэ зэрэфэрэ бэшэрэбэир сомэ 80 — 100-кэ щацэ, къудажэу Хъаклэмээ щэ литри-тфыр соми 100-кэ къыши-пшэфышшүйт. Мыекуапэ унэгъо къе 180 килограммым ыуасэ сомэ 280-м нэсэ, Хъатыгъужыкъуаэрэ Хъакурынэхъаблэрэ соми 180 — 200-

кэ къыщыуащшт. Ау тучанхэм атель къое лъэпкэ зэфшхъяфхэу щэ заводхэмрэ комбинатхэмрэ къашыгъэхэм ауасэ сомэ 300-м къыщежээ, 700 — 800-м нэсэ. Хэта джы уасэр къэзыгъэтиэр, шхыныгъор къэзышыгъэр ара, хууми шэф-шэжжынхэм хэтхэр ара?

Пцэжылем хэшыкыгъэхэмрэ шьоурмэ къэптигъэхэу къао. Тучанэу тызычлэхъагъэхэм зэккэли пцэжылем, аш хашыкыгъэрэми къизэрэшымы-къагъэр щыольтэгъу. Шьоур арьмэ, ар сидигүү лъаплэ. Шьоур къэзыхъихъэр бжъэхэр зы-ыгъхэ цыфхэр бэ хуухэрэл, арьшь, шьоур къэзышыгъэм къэлкэрэ ильэсэим нэс ыуасэ къыщимыгъаклэу ыщэн ыльэ-кыщ.

Лыри лъаплэ

Былымыл килограммыр сомэ 300-м къыщыклэрэл, зы тхъачэт къэпщэфыштмэ, анах цыклюм ыуасэ 1500-м къыщежээ. Мэллэлэр сомэ 350-м нахь ма-клэу къуатыштэл. Лыр нахь зыщыптигъу супер-маркетхэр арх. Гүшнээм пае, чатыллыр соми 109 — 125-кэ ахэм атель, ау аш лымы пыурэл, шъэжье имышы-къагъэу икъупшхъэхэр зэ-пкырыхъыщых. Унэгъо че-тэу щагуу коцирэ натрыфырэкэ щагъэшхъяэл ар сидым къильхъана!

Шьоукъэр поштмэ, зэклэ лъаплэ. Сид ильэптигъэми, цы-фыр шхэн фае. Ипсауныгъэ нахь къизэтэзигъэншт шхыныгъохэр зэрэлтэлхэм къыхэклэу икъоу къыщэфышт-хэрэл.

Уасэхэм яхэгъэхон къизэтэрагъэуцорэл. Makлэу къыз-щыкагъэхэр ахэм ахэтхэм, ильэсыкъеу къэблагъэрэм нахь

льэшшэу къыдэклоежыщых. Мы лъехъаным къизэтэзигъохъаэрэ makлэп, ахэр шьоущыгъур, хъаджыгъэр, картофыр, къэбаскъэр, щайцуыр, пцэжылер, къуаэр, былым дагъэр арх.

Ильэсыклэр «льэпхэшт»

Хъалыгъум ыкли хъаджы-гъэм хашыкыре шхынхэм ауасэ ильэсэим процентац къа-хэхъуагъэу Росстатым къыльытагъ. Мыгъэ лэжыгъэ дэгүү тидэки къыщахыжыгъэш, аш хъалыгъу уасэм къыхамы-гъэхъонэу гугъялэ къеты. Хэтэрикхэм ауасэ ильэсэим къыклоц сомэ 18 — 19-м нэсэу къызыщылагъэхэр ахэтэу къа-ломи, щаплэхэм ахэр зэрэш-шэхэрээр нахьыб. Ахэм ауасэ тагъэгъазэм джыри процента 5 фэдэз къыхэхъонэу къело хэтэрикхэмээ Национальнэ Союзым ианалитикэу Кирилл Лашиним.

Былымылымрэ къолымрэ ильэсэим къэптигъэхэу Рос-статым ельтилэ. Тапэки ахэм

ауасэ къыхэмыхъонэу специалистхэм къао.

Тыгъэгъээ дагъэри, бы-лым дагъэри лъэплэ зэптых. Апэрэм ыуасэ ильэсэим къыклоц — проценти 3, ятонэрэм процент 11 къахэхъуагъ. Мыгъэ тыгъэгъазэу къагъэгъяэр бэгъуагъэ, арьшь, апэрэ ильэс-ныкъом уасэхэр зыпкь итыштых. Дағэм щыщэу яхьышу лэккыб хэгъэгүхэм арамыщ-гъягъэмэ, ильэс псаум аш ыуасэ зыпкь итыштыгъ.

Іэшү-іушүхэм ауасэ про-центи 6 къыхэхъуагъ. Бжы-хъэм ошлэ-дэмшишэу ахэр инэу

къэлэптигъэх. «Батончики» зы-фалорэ конфет килограммэу сомэ 200 фэдэз зыосагъэм — соми 100, шоколад конфе-тэхэм нахьыбэжь охътэ кэ-кылм къахэхъуагъ. Іэшү-іушүхэм ауасэ хэхъоныр джыри аш къыщимыуцунэу ары къы-зэрэлорэр.

Нахьышум тыщыгугъыщт

Къэралыгъом инфля-циеу ильыр официаль-ноу къаорэм нахь ин. Экономическэ кризисир зэптигъэу плонири жыщэ. Хэгъэгум сан-цихэр зэрэтельых. Арьшь, ильэсыклэу къихъаштыри зэрэмы-псынкэштыр хэти къы-гурьон фае.

Цыфхэм япсэуклэ-щыклэ къе-хыгъыгъ. Экспертхэмрэ ана-литикхэмрэ къызэралорэмкэ, 1998-рэ ильэсэим тызэрэпсэ-уштыгъэм нахь дэй непэ тиоф зытэтир (анахъэу къуаджэхэм-ре къутырхэмрэ адэсхэр).

Къихъашт ильэсэим инфля-циер процента 5-м емыхъунэу, лэжыклэхэм хэпшикъеу къа-хамыгъэхъонэу специалист-хэм къыхагъэшты. Къэралыгъом иэкономикэ жъажъэу зыке-иэтыгъы, аш хэхъоныгъэхэр ешьжыфхээцэ цыфхэм ящи-лаклэ нахь къинищт.

Цыфхэм нахь ищи-кэгъэ дэдэу щытхэр гъомылхэхэр, лэзэгъу уцхэр ыкли гъэстн-нихъэр арх. Тыгъэгъазэм иапэрэ мафэ Урысырем и Президентэу В. Путиним Феде-ральнэ Зэлуклэм къышишыгъээ Дэлсалльэм къыклэлтыклоцт ильэсэхэм цыфхэр социальнэу къе-хуумэгъэнхэм пашхэм аналэ нахь тырагъэтийнэу къы-зэрэшиуагъэм цыф жъугъэхэр едэгүгъэх. Уахътэм къы-зыдихыщт зэхъокынгъэхэм яжэштых.

ШъАУКЬО Аслынгугаш.

